

Rapportage MID
over

Molukken

Aangeboden aan
Voorzitter en leden CVIN
door
Directeur Militaire Inlichtingendienst

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGEDIENST

(Afgesloten: 16 november 1999)

Molukken

Ambon, de hoofdstad van de Molukken wordt sinds het begin van dit jaar regelmatig geteisterd door etnisch religieus geweld. Volgens woordvoerders van de Indonesische strijdkrachten is dit geweld in de tweede helft van dit jaar zelfs in hevigheid toegenomen. Diezelfde strijdkrachten worden echter door de leiders van zowel de christelijke als de moslim gemeenschap beschuldigt van partijdigheid. De leiders van de diverse religieuze gemeenschappen geven elkaar de schuld van het voortdurende geweld en pogingen tot verzoening zijn tot nog toe op niets uitgelopen.

Waarom houdt deze onrust aan ?

Een eerste verklaring ligt mogelijk in Ambon's ongebruikelijke geschiedenis.

De eilanden waren wereldberoemd vanwege de levendige handel in kruiden en specerijen die door Arabische en Europese handelaren werden meegenomen naar hun thuishavens. Deze handelaren vertegenwoordigden een rijke schakering aan religieuze overtuigingen. De Ambonezen vermengden deze geloofsovertuigingen met hun eigen traditionele geloof, en hieruit ontstond het typisch Ambonese fenomeen *Pela Gandung*, een traditioneel samenwerkingsverband van dorpen met verschillende geloofsovertuigingen. Het *Pela* systeem werd in het verleden vaak door de regering aangehaald als een voorbeeld van harmonieus samenleven voor de rest van Indonesië.

Dit harmonieus naast elkaar leven van de diverse geloofsovertuigingen werd vermoedelijk eerder ingegeven door de harde onderdrukking door het leger dan vanuit lokale tradities.

Geen van de islamitische of christelijke militieën die elkaar momenteel bestrijden lijkt over een duidelijke toekomstvisie te beschikken. Waarschijnlijker is dat ze gedreven worden door een diepgewortelde angst en een jarenlang wantrouwen voor de ander. Onder het bewind van voormalig President Soeharto was het bespreken van etnische en religieuze verschillen namelijk verboden. Dit soort discussies werden derhalve veelal in het geheim en in zeer beperkte kring georganiseerd waardoor de verschillende inzichten mogelijk onverzoenlijker werden.

Het ineenstorten van het autoritaire systeem van voormalig president Soeharto heeft er voor gezorgd dat deze onderdrukte gevoelens nu aan de oppervlakte kunnen komen.

Islamitische leiders beweren nu dat christelijke militieleden al langere tijd van plan waren om pas geïmmigreerde moslims te verwijderen. Als argument dragen zij aan dat de Christenen een bevoorrechte positie genoten onder het voormalig Nederlands bestuur en niet zouden kunnen verkroppen dat deze bevoorrechte positie nu langzaam door moslims, mogelijk ten

koste van christelijke geloofsgenoten, wordt overgenomen. De Christenen wijzen op hun beurt op de kwetsbare positie van hun geloof in een land dat overwegend uit Moslims bestaat.

Als bewijs voeren zij aan dat in de afgelopen vijf jaar meer dan 500 kerken zijn vernield of afgebrand door moslimextremisten. Ook geloven zij door moslim immigratie op de Molukken een minderheid te worden in een gebied waar Christenen eens een meerderheid vertegenwoordigden. Inmiddels heeft Indonesië een regering met een duidelijke moslimsignatuur, iets wat de christelijke angst zal versterken.

Buiten Ambon overheerst nog steeds de gedachte dat de Molukken een christelijke gemeenschap zijn. Uit de statistieken blijkt echter dat moslims nu een kleine meerderheid bezitten. Sinds 1992 hebben de Molukken zelfs een islamitische regionale vertegenwoordiger. Vanuit deze invalshoek bekeken lijkt het huidige conflict dan ook veel meer een strijd om identiteit en territorium.

Een andere verklaring zou kunnen worden gezocht in het feit dat mensen zichzelf identificeren met bepaalde, in dit geval religieuze, ideeën om een positieverbetering te kunnen bewerkstelligen. Op Ambon, blijkt uit onderzoek, betekent het deel uit maken van een religieuze gemeenschap, zowel christelijk als moslim, niet alleen dat men samen het geloof belijdt maar ook dat men deel uit maakt van een netwerk dat toegang geeft tot bijvoorbeeld invloedrijke "vrienden" of baantjes. Deze netwerken verbreiden zich van regeringskringen in Jakarta tot die op Ambon. Dit is zeker op Ambon van belang gelet op het feit dat een groot deel van de bevolking (ongeveer 25%) is aangewezen op een baan bij de overheid.

Dit betekent dat de oplossing van de conflicten op Ambon niet uitsluitend moet worden gezocht in het verbeteren van de verhoudingen tussen de diverse geloofsovertuigingen, hoe belangrijk die ook zijn, maar veel meer in hervorming van de lokale overheid en met name een einde aan de corruptie van die lokale overheid en het transparanter maken van die lokale overheid.

Het recente bezoek van President Wahid heeft behalve het dreigement dat de lokale bevolking zelf de problemen zal moeten oplossen omdat anders de regering zal ingrijpen weinig opgeleverd, waarmee een zoveelste indicatie wordt gegeven van de onmacht van de autoriteiten.

Samengevat

Het ineenstorten van het autoritaire systeem van voormalig president Soeharto heeft er voor gezorgd dat onderdrukte religieuze en etnische gevoelens van ongenoegen en wantrouwen nu aan de oppervlakte komen.

Naast de verstoorde verhoudingen tussen de diverse geloofsovertuigingen zijn de ondoorzichtige lokale overheid en de corruptie van die lokale overheid een tweede belangrijke voedingsbron voor het voortduren van het geweld.

Het recente bezoek van President Wahid heeft behalve het dreigement dat de lokale bevolking zelf de problemen zal moeten oplossen omdat anders de regering zal ingrijpen weinig opgeleverd, waarmee een zoveelste indicatie wordt gegeven van de onmacht van de autoriteiten.

